

Recenzja osiągnięcia naukowego
dra Marcina Łukaszewskiego pt: Między europeizacją a obroną tożsamości
konstytucyjnej. Specyfika przemian wybranych elementów systemów politycznych
małych państw europejskich

Podstawa formalna recenzji

Niniejszą recenzję wykonuję w związku z Uchwałą Rady Naukowej Dyscyplin; nauki o polityce i administracji i nauki o komunikacji społecznej i mediach, zgodnie z którą powierzono mi rolę recenzentki dorobku naukowego dra Marcina Łukaszewskiego.

Z przedłożonej dokumentacji wynika, że spełnione są wszystkie wymagania formalne, które są niezbędne do wszczęcia postępowania habilitacyjnego, wynikające z Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595 z późn. zm.), w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669). Poniższa recenzja opiera się na kryteriach określonych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196, poz. 1165) i obejmuje trzy najważniejsze elementy składające się na dorobek, to jest: 1) osiągnięcie naukowe będące przedmiotem postępowania habilitacyjnego, 2) pozostałe osiągnięcia naukowe, 3) dorobek dydaktyczny i organizacyjny.

Sylwetka naukowa dra Marcina Łukaszewskiego

Dr Marcin Łukaszewski jest związany z Wydziałem Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM począwszy od studiów licencjackich, poprzez studia magisterskie i doktoranckie. Habilitant studia doktoranckie ukończył 2015 roku. Pracę zatytułowaną „Efektywność systemów politycznych demokratycznych mikropaństw europejskich na przełomie XX i XXI wieku” napisał pod opieką naukową profesora Tadeusza Wallasa i w

tymże roku uzyskał stopień naukowy doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce. Od 2015 roku jest zatrudniony na WNPiD UAM w Poznaniu na stanowisku adiunkta w Zakładzie Kultury Politycznej.

1. Osiągnięcie naukowe będące przedmiotem postępowania habilitacyjnego

(Opinia dotyczy osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej).

Dr Marcin Łukaszewski przedłożył do oceny cykl powiązanych tematycznie artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, rozdziały w monografiach wieloautorskich i artykuły w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych. Spaja je tytuł „Między europeizacją a obroną tożsamości konstytucyjnej. Specyfika przemian wybranych elementów systemów politycznych małych państw europejskich”. Cykl ten tworzy: 7 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, 12 rozdziałów w monografiach wieloautorskich i 2 artykuły opublikowane w materiałach pokonferencyjnych (łącznie ok. 350 stron tekstu).

Artykuły opublikowane w czasopismach naukowych:

Łukaszewski M., *Pozycja ustrojowa Lidera Opozycji w maltańskim systemie konstytucyjnym*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 1 (77), ss. 89-105.

Łukaszewski M., *Weto w ustroju szwajcarskim i liechtensteińskim jako konstytucyjne prawo suwerena*, „Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2023, vol. 20, nr 1 (82), ss. 103-121.

Łukaszewski M., *When the People's Needs Are Not Listened to: Istanza d'Arengo on the Background of Other Forms of Direct Democracy in San Marino*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2019, vol. 24, nr 1, ss. 121-136.

Łukaszewski M., *Pozycja ustrojowa przewodniczącego parlamentu Andory (Syndyka Generalnego) w kontekście zmiany ustrojowej z 1993 r.*, „Przegląd Europejski” 2018, nr 3, ss. 123-141.

Łukaszewski M., *Microstate and monarchy in the face of the challenges of the modern world. The political system of Liechtenstein and its specificity (an outline of the problem)*, „Przegląd Politologiczny” 2015, nr 3, ss. 93-102.

Łukaszewski M., *Parliament–government–citizens. The place of the institution of direct democracy in the discussion on the shape of San Marino-European Union relations in the context of the referendum of 2013*, „Przegląd Politologiczny” 2021, nr 4, ss. 95-107.

Łukaszewski M., *Ewolucja prawa wyborczego Liechtensteinu*, „Studia Politica Germanica” 2017, nr 1-2(6-7), s. 379-396.

Rozdziały w monografiach wieloautorskich:

Łukaszewski M., *Forgotten diarchy. Andorran constitutional organs in light of the provisions of Spanish and Andorran Constitutions*, (w:) *Konstytucje państw europejskich z perspektywy historycznej i współczesnej*, P. Kowalczyk, B.A. Maciejewska (red.), Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2015, ss. 151-180.

Łukaszewski M., *Acquis Européen in the Field of Monarchical Power: The Future of the Monarchical Form of Government in Europe in the Face of the Limitation of the Monarch's Power—Scandinavian Monarchy as a Model for European Monarchies?*, (w:) *The process of politicization. How much politics does a society need?*, W. Waclawczyk, A. Jarosz (red.), CGS Studies, nr 5, Newcastle upon Tyne 2017, ss. 175-199.

Łukaszewski M., *Konstytucyjne zabezpieczenie praw jednostek samorządu terytorialnego w ramach unitarnej formy państwa na przykładzie najmniejszych państw europejskich*, (w:) *Europa i Unia Europejska w czasach kryzysu (wybrane aspekty)*, M. Skarżyński, A. Stelmach (red.), Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2017, ss. 211-228.

Łukaszewski M., *Arengo, obywatelska inicjatywa ustawodawcza, Instancja Arengo i referendum – formy demokracji bezpośredniej w San Marino na tle rozwiązań konstytucyjnych Włoch*, (w:) *Uwarunkowania demokracji bezpośredniej we współczesnej Europie*, M. Musiał-Karg, A. Stelmach (red.), Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2018, ss. 21-40.

Łukaszewski M., *Specyfika partii promonarchicznej na przykładzie ugrupowań na scenach politycznych europejskich mikropaństw (Liechtenstein, Monako)*, (w:) *Wybrane systemy polityczne i partyjne: wyzwania i prognozy*, K. Kamińska-Korolczuk, M. Mielewczyk, R. Ożarowski (red.), Wydawnictwo Athenae Gedanenses, Gdańsk 2018, ss. 157-178.

Łukaszewski M., *Monarchia konstytucyjna a standardy europejskie. Analiza na przykładzie Monako*, (w:) *Monachia. Idea, historia, perspektywy*, K. Kofin, M. Kofin (red.), Wydawnictwo Naukowe KOFIN, Kraków 2018, ss. 267-288.

Łukaszewski M., *Być mniejszością we własnym państwie. O ograniczeniach prawnych w nabywaniu obywatelstwa na przykładzie Andory i Monako*, (w:) *Migranci i mniejszości jako obcy i swoi w przestrzeni polityczno-społecznej*, A.S. Adamczyk, A. Sakson, C. Trościak (red.), *Mniejszości – Migracje – Wielokulturowość*, vol. 5, Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2019, ss. 439-450.

Łukaszewski M., *Znaczenie Deklaracji praw obywateli i fundamentalnych zasad porządku San Marino i jej nowelizacji na ewolucję sanmaryńskiej konstytucji*, (w:) *Regionalne systemy ochrony praw człowieka w dobie kryzysu demokracji liberalnej*, J. Jaskiernia, K. Spryszak (red.), tom 2, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2020, ss. 439-452.

Łukaszewski M., *Zwrot o 180 stopni. Stosunki szwajcarsko-liechtensteińskie w stulecie (1919- 2019) ustanowienia przedstawicielstwa dyplomatycznego Księstwa w Bernie (przegląd)*, (w:) *Jedność w różnorodności. Społeczeństwo otwarte a bezpieczeństwo. Konteksty szwajcarskie*, B. Wiśniewska-Paź (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2020, ss. 41-58.

Łukaszewski M., *The EU's relations with Monaco, Andorra and San Marino. Why the Association Agreement?* (w:) *EU external actions in the contested global order*, T. Wallas, B. Przybylska-Maszner, M. Walkowski (red.), Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2022, ss. 201-214.

Łukaszewski M., *Znaczenie traktatów sąsiedzkich dla bezpieczeństwa demokratycznych mikropaństw europejskich*, (w:) *Ziemie Zachodnie i Północne: Niemcy, mniejszości i migracje, bezpieczeństwo międzynarodowe. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Andrzejowi Saksonowi*, A. Stelmach, A. Barabasz, C. Trościak (red.), Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2022, ss. 529-536.

Łukaszewski M., *Polityczna partycypacja kobiet w organach państwowych Andory i Monako w kontekście sytuacji u ich sąsiadów (wybrane problemy)*, (w:) *Uwarunkowania funkcjonowania jednostki we współczesnym środowisku bezpieczeństwa*, I. Andruszkiewicz, M. Skarżyński (red.), Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań 2016, ss. 63-80.

Artykuły opublikowane w materiałach pokonferencyjnych:

Łukaszewski M., *Evolution of the Relationship Between the Head of State, the Head of the Government and the Speaker of Parliament in the Process of Democratization on the Example of European Microstates*, (w:) *The 30th NISPAcee Annual Conference e-proceedings. Crises, Vulnerability and Resilience in Public Administration*, NISPAcee PRESS, Bucharest 2022, bez paginacji.

Łukaszewski M., *Central government-local government relations on the example of selected European microstates*, (w:) *Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice: Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, ediția a 7-a, 26 februarie 2021*, O. Balan, A. Zelenschi (red.), Chișinău 2021, ss. 20-23.

Przedmiotem badań M. Łukaszewskiego są systemy polityczne pięciu państw demokratycznych: Andory, Liechtensteinu, Monako, San Marino i Malty. Autor rzeczowo wyjaśnia wybór i określa przedmiot badań, wymieniając kilka powodów, dla których podjął tę problematykę, m.in.: kontynuację podjętych wcześniej badań, uzupełnienie luki badawczej oraz możliwość wskazania na specyfikę przemian demokratycznych wymienionych państw. Dodatkowo Autor podkreśla zróżnicowany stopień zaangażowania badanych państw w proces integracji europejskiej, co z przyjętej perspektywy wydaje szczególnie istotne.

Ważnym elementem oceny stopnia oryginalności wkładu Habilitanta do nauki o polityce i administracji jest to, jak definiuje On i rozumie podstawowe pojęcia i kategorie naukowe. W jakim stopniu jest to rekonstrukcja pojęć a w jakim konstruowanie autorskich znaczeń. Od razu chcę zaznaczyć, że zgodnie z koncepcjami Szkoły Lwowsko-Warszawskiej rekonstrukcja sprzyja jasności myślenia, eliminowania potencjalnych niejasności. Jest więc niezbędnym elementem procesu badawczego. I właśnie w tym znaczeniu Habilitant dokonał rekonstrukcji dwóch najważniejszych, tytułowych terminów, które wyznaczają perspektywę badań: tożsamości konstytucyjnej i europeizacji. Autor zaznacza, że „Tożsamość konstytucyjna jest pojęciem już stosunkowo dobrze zanalizowanym w zagranicznej literaturze naukowej” (...), przytaczając poglądy kluczowych badaczy w tym zakresie, np. Tímei Drinóczi czy M. Zirk-Sadowskiego

Habilitant dostrzega też w twórczości Zirka-Sadowskiego inny wymiar tożsamości konstytucyjnej tj. namysł „nad strukturą, kompetencjami i zakresami działania poszczególnych organów państwa i odniesienie ich do odpowiednich rozwiązań zawartych w konstytucjach innych państw”. To właśnie ten wymiar jest istotny dla analizowanego zagadnienia. Habilitant podkreśla za cytowanym autorem, że w przypadku państw, które budowały swój ustrój niejako od nowa poszukiwanie takiej tożsamości staje się już dużo większym wyzwaniem ponieważ „rozpoznawanie przez nie ich ustrojów jako własnych, utożsamianie się z nimi wymaga potwierdzenia ważności pewnych cech organizacji państwa przez odwołanie się do historii instytucji czy tradycji”. To ten wymiar stanowi zasadniczy filar opisywanego tutaj zagadnienia. Rozumiem zatem, że w przypadku analizy wybranych przez Habilitanta państw piętrzą się trudności w definiowaniu tożsamości konstytucyjnej w związku z wyżej wskazaną przesłanką.

Dr Łukaszewski wybrał ciekawe poznawczo podejścia do rozumienia tożsamości konstytucyjnej, to istotny walor jego namysłu, jednakże nie przedstawił autorskiego konstruktu, który miałby wartość epistemiczną i poniekąd ontologiczną. Zatem mamy do czynienia z rekonstrukcją tego terminu, przy jednoczesnym deficycie własnej (choćby operacyjnej)

definicji. Dodatkowo w przytoczonej przez Habilitanta literaturze dominuje akcent na instytucjonalny wymiar rozumienia tożsamości konstytucyjnej, który owszem jest tutaj kluczowy, ze względu na badanie systemów politycznych, nie mniej brakuje dostrzeżenia perspektywy obywatelskiej związanej z kulturą polityczną a przecież analiza systemowa musi uwzględniać otoczenie kulturowe systemu politycznego. Reasumując, moje oczekiwania, co do eksploracji tytułowego terminu były zdecydowanie większe, tym bardziej, że stanowi on *leitmotiv* podjętych rozważań.

Podobne refleksje budzi konceptualizacja „europeizacji”. W tym przypadku ponownie Habilitant przywołuje poglądy innych badaczy, którzy pisali na temat europeizacji, zaznaczając przy tym wielowymiarowość tego terminu oraz ujęcie tegoż *sensu largo* i *sensu stricto*. W mojej ocenie Habilitant wychodzi z pułapki, (wskazanej w przywoływanej literaturze), wielowymiarowości i odtwarzania znaczenia tego terminu, wskazuje bowiem na „europeizację jako proces stopniowego (ewolucyjnego) przekształcania elementów systemu politycznego (a w ramach tegoż przede wszystkim systemu konstytucyjnego), który ma finalnie umożliwić dostosowanie tegoż systemu do standardów demokratycznego państwa prawnego obowiązujących w sąsiadujących państwach członkowskich UE”. Słusznie Habilitant zaznacza, że europeizacja jest procesem, który ma doprowadzić do ustanowienia takiego systemu politycznego, który będzie do pogodzenia ze standardami europejskimi”. Dwa kluczowe, tytułowe terminy są opisane, wiadomo w jakim znaczeniu Habilitant je stosuje do konceptualizacji i prowadzenia procesu badawczego.

W tym miejscu chcę podkreślić, że co prawda zgłosiłam uwagi co do konceptualizacji obu kluczowych terminów, jednak mimo to wysoko oceniam pomysł Habilitanta na badanie przemian systemowych w małych państwach z perspektywy tychże. Daje to bowiem możliwość dostrzeżenia swoistego agonizmu i/lub komplementarności między wskazanymi procesami, a wręcz przyjmowania strategii rozwojowych państw, przy uwzględnieniu ich politycznego potencjału (m.in. tożsamość konstytucyjna) i walorów otoczenia (sąsiedztwo państw skonsolidowanej demokracji i proces europeizacji).

Tematykę badań oceniam wysoko, będąc przekonana, że ich głównym zadaniem jest uzupełnienie luki w naukowej refleksji nad systemami politycznymi najmniejszych państw.

Wartość merytoryczna, struktura i metodologia stosowana w przywoływanych artykułach zasługuje na wysoką ocenę. Widać wysoki jakościowy poziom autorskich tekstów. Zaznaczyć trzeba w tym miejscu, że istnieje pewna asymetria w zakresie prezentacji systemów politycznych i ich przemian, ze szczególnym swoistym „unieważnieniem” Malty. Odnosnie do pozostałych państw mamy do czynienia ze względną równomiernością. Warto też wskazać, że

w niektórych artykułach Autor dzieli się bardziej refleksyjnym poglądem, są one erudycyjne i wskazują na wysoki poziom kompetencji naukowych i coraz bardziej interesujące konkluzje i wnioski. Część tekstów ma charakter systematyzujący problematykę, dominuje ujęcie faktograficzne, co nie jest szczególną wadą z powodu nowości zagadnień.

Metodologia badań

Habilitant deklaruje, że zasadniczym celem naukowego poznania była analiza zmian tj. swoistej ewolucji wybranych elementów w ramach systemów politycznych najmniejszych europejskich państw demokratycznych. Dzięki takiej analizie możliwe było dostrzeżenie, jak urozmaicone są europejskie systemy polityczne i jak na przestrzeni lat ewoluowały one w kierunku reżimów demokratycznych. Moja uwaga w tym zakresie odnosi się do analizy jako celu. Wydaje się bowiem, że analiza jest narzędziem intelektualnym, podobnie jak synteza czy wnioskowanie zaś celem badań jest uzyskanie nowych obszarów wiedzy, odkrycie mechanizmów, modeli czy konstruowanie typologii. Mam wrażenie, że cele badań Habilitanta są daleko poza wskazaną analizą, mamy bowiem do czynienia – ogólnie rzecz mówiąc – z nowym stanem wiedzy w zakresie systemów politycznych. Być może więc chodzi tu o semantykę a nie rzeczowość i aspiracje metodologiczne.

Autor formułuje problem główny badawczy, którym jest identyfikacja kierunku zmian w ramach poszczególnych systemów, a także czynników determinujących te zmiany. Problem w ocenie Autora jest o tyle ważny, że nie spotkał się z szerszym zainteresowaniem badaczy systemów politycznych, a tym samym jego zbadanie stanowić może uzupełnienie luki w badaniach nad systemami politycznymi państw europejskich.

Główne pytanie badawcze zostało sformułowane w następujący sposób: w jakim stopniu decydenci polityczni w państwach stanowiących przedmiot analizy zdecydowali się na europeizację ustrojów politycznych i ewolucję w stronę rozwiązań charakterystycznych dla byłych protektorów tych państw, a na ile, chcąc zachować tożsamość konstytucyjną (ustrojową), byli takim zmianom niechętni pozostawiając instytucje (zarówno samo ich istnienie, ale i ich konstrukcję, zasady funkcjonowania, etc.) w możliwie niezmiennym kształcie?

Tak sformułowane pytanie jest spójne z całością badań, wyznacza ich przebieg, zakres ograniczenia i procedurę.

Autor przyjął obszerną hipotezę badawczą, „że decydenci polityczni wszystkich 5 państw wobec wyżej zarysowanego dylematu zdecydowali się, w zależności od konkretnego elementu systemu politycznego, na wybór pierwszego wariantu (tj. przyjęcia rozwiązań

ustrojowych charakterystycznych dla byłego protektora) i trzeciego, czyli pozostawienia dotychczasowych rozwiązań specyficznych, przy jednoczesnym dostosowaniu ich do warunków państwa demokratycznego rezygnując jednocześnie z definitywnego porzucenia charakterystycznych dla siebie rozwiązań ustrojowych na rzecz budowy od podstaw nowych instytucji opierając się jedynie na dorobku tzw. standardów europejskich modelu państwa demokratycznego. Sformułował również szczegółowe pytania badawcze.

Jak ustrojodawcy ukształtowali podstawy konstytucyjne instytucji politycznych funkcjonujących w ramach systemów politycznych analizowanych państw?

Czy w porównaniu państw sąsiednich (w przypadku Malty – Wielkiej Brytanii) do analizowanych państw dostrzegalne było znaczące podobieństwo rozwiązań prawnych, a jeśli podobieństwo istniało to w jakim stopniu stanowiło ono powielenie rozwiązań, a na ile było jego specyficzną formą dopasowaną do specyfiki państwa małego?

Jak rozwiązania prawne w analizowanych państwach przyjęte w odniesieniu do poszczególnych instytucji różniły się w stosunku do rozwiązań przyjętych u sąsiadów tych państw (w przypadku Malty – w stosunku do Wielkiej Brytanii)?

Nie mam w tym zakresie uwag, poza sugestią, że w badaniach o charakterze normatywnym nie istnieje konieczność formułowania hipotez, gdyż odpowiedzi na pytania badawcze wystarczającą ścieżką, prowadzącą do rozwiązania problemu badawczego. Habilitant deklaruje wykorzystanie kilku metod badań: metody genetycznej, instytucjonalno-prawnej, metoda porównawczej oraz analizy systemowe. Taki dobór metod badań i ich triangulacja zapewnia wykonanie poprawność metodologiczną i osiągnięcie celów badań.

Reasumując tę część recenzji wskazać należy, iż Habilitant wykazuje się znajomością literatury przedmiotu, prezentuje analityczną oraz komparatystyczną znajomość tematyki, ważnej z punktu widzenia ustaleń zaprezentowanych artykułach.

Biorąc pod uwagę powyższe, konstatuję, iż dr Marcin Łukaszewski wnosi wkład w badania nad systemami politycznymi małych państw. Eksplorowana problematyka jest oryginalna i przede wszystkim istotna ze względu na poszerzanie przedmiotu badań w zakresie nauki o polityce i administracji a zwłaszcza w odniesieniu do systemów politycznych. Dodatkowo badania te uzupełniają lukę badawczą poprzez zainicjowanie i wzbogacenie refleksji naukowej w omawianym obszarze.

2. Pozostałe osiągnięcia badawcze

Habilitant deklaruje inne obszary badawcze, w szczególności nad: przemianami w ramach współczesnych monarchii, kwestią ciągłości władzy oraz instytucjami brytyjskiego ustroju.

Badania w zarysowanych obszarach są zasadniczo komplementarne wobec głównego nurtu badań, a treści niejednokrotnie są prezentowane nie w oddzielnych publikacjach ale w tych wskazanych jako osiągnięcie badawcze. Interesujący jest wątek przemian współczesnych monarchii w kierunku demokratycznego państwa prawnego. Habilitant badał ustrojowe mechanizmy procedury przekazywania władzy w sytuacji jej potencjalnego przerwania. Przedmiotem zainteresowań Habilitanta jest też brytyjski system konstytucyjny. Autor deklaruje, że dodatkowe obszary badań są ściśle związane z tematyką głównego osiągnięcia. Publikacje dra Łukaszewskiego są świadectwem uporządkowanego procesu badawczego, mimo, iż jest to cykl artykułów. W większym stopniu powinien on umożliwiać formułowanie konkluzji i wniosków o charakterze *de lege ferenda*. Droga Habilitanta do świadomego operowania kształtującym się dorobkiem w przedmiotowym zakresie, jest świadectwem rzetelności naukowej, którą należy ocenić pozytywnie. I jeszcze jedna uwaga - mianowicie w prezentowanych publikacjach wykorzystana jest właściwa literatura przedmiotu, co udowadnia jej rzeczową i krytyczną znajomość,

Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W tym kontekście rysuje się sylwetka naukowa Habilitanta jako osoby aktywnej, korzystającej z możliwości wynikających z wizyt studyjnych, z programu Erasmus i licznych kwerend bibliotecznych. Na przykład w: monakijskiej Bibliotece Louisa Notariego (*Bibliothèque Louis Notari*), Bibliotece Państwowej i Dziedzictwa Narodowego Republiki San Marino (*Biblioteca di Stato e Beni Librari della Repubblica di San Marino*) oraz w dwóch andorskich bibliotekach: Bibliotece Publicznej Rządu (*Biblioteca Pública del Govern*) i Bibliotece Narodowej Andory (*Biblioteca Nacional d'Andorra*). Dodatkowo, podczas pobytu w Monako, uzyskałem dostęp do Archiwów Biblioteki Pałacu Książęcego (*Archives et de la Bibliothèque du Palais princier*).

Od października do grudnia 2014 roku dr Łukaszewski był na stażu zagranicznym w placówce badawczej Liechtenstein-Institut w Bendern (Liechtenstein). Podczas tego stażu przeprowadził wywiad z Księciem-Następcą Tronu Alojzym von und zu Liechtensteinem. Odbывał wizyty studyjne na Uniwersytecie Maltańskim oraz uczestniczył w trzech wyjazdach w ramach Erasmus Staff Mobility for Teaching.

W okresie podlegającym ocenie wziął udział w 66 konferencjach lub seminariach naukowych, w trakcie których wygłaszał referaty.

3. Dorobek dydaktyczny, organizacyjny oraz popularyzacja nauki

Dr Marcin Łukaszewski w okresie zatrudnienia na stanowisku adiunkta na WNPiD UAM prowadził zajęcia dydaktyczne, podejmował się organizacji konferencji i debat studenckich był też aktywny w mediach.

Treści kształcenia prowadzonych zajęć są kompatybilne z obszarem badań Habilitanta. W języku polskim prowadził On następujące przedmioty: Instytucje polityczne państw współczesnych, „Systemy polityczne na Bliskim Wschodzie, Systemy polityczne Azji Południowej i Wschodniej, Współczesne systemy polityczne zaś w języku angielskim: Public Decision-Making Processes, Political system of the United States, Law and Political Systems. Dodatkowo angażował się w prowadzenie innych kursów, np., Polityka w muzyce. Muzyka w polityce czy „Techniki manipulacji w polskich informacyjnych programach telewizyjnych. W ramach działalności organizacyjnej wspierał działania Koła Naukowego Samorządu Terytorialnego (którego jest współopiekunem naukowym od końca 2020 roku) oraz Koła Naukowego Klub Debat UAM. Tu zaprezentował się jako pomysłodawca oryginalnych inicjatyw będących płaszczyzną integracji środowiska naukowego i miejskiego.

Od października 2015 do czerwca 2025 roku wygłosił 43 wykłady otwarte, 38 razy udzielał komentarza dla mediów, uczestniczył w podkastach popularnonaukowych

Dr Łukaszewski jest członkiem PTNP, PTSE, Grupy Badawczej „Inicjatywa Helwecka” oraz członkiem Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe. Angażuje się też w działalność komitetów naukowych i organizacyjnych konferencji polskich i międzynarodowych, recenzował też artykuły naukowe dla polskich czasopism politologicznych. Pod kierunkiem dr Łukaszewskiego powstało 55 prac licencjackich, z których jedna została wyróżniona przez Dziekana WNPiD UAM. Sprawował funkcję promotora pomocniczego w trzech przewodach doktorskich: dr Krzysztof Duda – „Rola demokracji bezpośredniej w ewolucji systemu politycznego Konfederacji Szwajcarskiej”; promotor: prof. Tadeusz Wallas, data nadania stopnia 13 listopada 2017 r.; dr Natalia Kusa – „Opozycja polityczna jako element systemu politycznego Federacji Rosyjskiej w latach 2000–2016”; promotor: prof. Andrzej Stelmach, data nadania stopnia 3 czerwca 2019 r., mgr Martyna Woźniak-Tomaszewska – tytuł roboczy dysertacji: „Globalna Brytania: rola Commonwealth w reorientacji pozycji

Zjednoczonego Królestwa na arenie międzynarodowej”, promotor: prof. Magdalena Musiał-Karg.

Dr Łukaszewski był wielokrotnie nagradzany i wyróżniany za działalność organizacyjną, dydaktyczną i osiągnięcia w pracy naukowej przez JM Rektora UAM, Dziekana WNPiD UAM, Miasto Poznań, Zarząd Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego oraz PTNP.

Wniosek końcowy

Stwierdzam, na podstawie przedłożonej dokumentacji, że dorobek naukowy, dydaktyczny i organizatorski dra Marcina Łukaszewskiego spełnia wymagania stawiane przez przepisy ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym z 20.07. 2018 roku.

Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny w tym przedstawiony jako osiągnięcie badawcze cykl artykułów *Między europeizacją a obroną tożsamości konstytucyjnej. Specyfika przemian wybranych elementów systemów politycznych małych państw europejskich* spełnia wymagania ustawowe i uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie doktorowi Marcinowi Łukaszewskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Ewa Kamińska